

A Kállói rebbe a Goldmarkban

A most Amerikában élő kállói rebbe 5774. zájjin ádárra Magyarországra látogat, ekkor van Ejzik Taub Rebbe zcl. után járzeit. A legenda szerint a Rebbe különös kapcsolatban állt I.tennel, csodarabbiként tartják számon. Méltó örököse a most idelátogató Majse Taub, aki három éve – ugyanekkor – már megtisztelt minket a Dohány körzetben, a Talmud Tórában. A rebbe járja a világot, és tanításaival, pozitív gondolatokat sugárzó személyiségével sok hittestvérünknek ad erőt, melyre most, e számunkra vészterhes időkben nagy szükségünk lehet. Áldást oszt a hozzá fordulóknak, reményt adva számukra. Ezt az alkalmat ragadhatjuk meg, hogy az ortodox és neológ zsidó közösség együtt hallgathassa tanításait, kérje és fogadja az áldást. Amennyiben találkozni szeretne személyesen a Rebbével, és személyes áldást kér Tőle, úgy **2014. március 9-én 12 órakor a Síp utcai Díszteremben** van erre lehetősége.

Purimi i.tentisztelet

Eszter könyvét két hét múlva, március 15-én, szombaton, a sálesüdesz után, kb. 18:45-kor olvassuk a Hősök Templomában. Míg a másnapi Megilla lejnolás a Talmud Tórában reggel nyolckor kezdődik.

Jahrzeit-napok a falnál

A Dohány utcai Zsinagógában a fekete gránitból készült Jahrzeit-falon a kis névtáblák alatti gyertyák évente öt alkalommal gyulladnak fel, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Sovuajsz 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szereteteinkért a gyertyák. A Jahrzeitnapon a reggeli i.tentisztelet után a közösség átmegy a falhoz és Káddist mond az elhunytért. Lapunkban továbbra is közreadjuk, hogy elhunyt szeretteiknek mikor van a Jahrzeitje.

Kemer Sarolta	március 4.	Zoldán Sándor	március 14.	Ács Adalberg Tibor	március 19.	Dr.Kéri Lajosné	március 27.
Dr. Kéri Lajos	március 5.	Rubin Simon	március 15.	Dancz Béla	március 20.	Gáti Ödön	március 28.
Márkus László	március 6.	Spira Jenő	március 15.	Tímárné Darvas Éva	március 21.	Halmi Sándor	március 28.
Monoki József	március 7.	Reich Ferenc	március 16.	Kövesi Lászlóné	március 22.	Fenyves Miksáné	március 29.
Sommer Istvánné	március 9.	Schaffer D. Dezső	március 16.	Reich Ferencné	március 24.	Silberer Józsefné	március 31.
Illés Sándor	március 13.	Landler László	március 17.	Grünwald Józsefné	március 27.	Tímár Jenő	március 31.

március 19.	Dr.Kéri Lajosné	március 27.
március 20.	Gáti Ödön	március 28.
március 21.	Halmi Sándor	március 28.
március 22.	Fenyves Miksáné	március 29.
március 24.	Silberer Józsefné	március 31.
március 27.	Tímár Jenő	március 31.

március 14.	Ács Adalberg Tibor	március 19.
március 15.	Dancz Béla	március 20.
március 15.	Tímárné Darvas Éva	március 21.
március 16.	Kövesi Lászlóné	március 22.
március 16.	Reich Ferencné	március 24.
március 17.	Grünwald Józsefné	március 27.

MEGHÍVÓ

A Dohány utcai Zsinagóga körzete szeretettel meghívja

Önt és családját

a Goldmark teremben tartandó

PURIMI ÜNNEPSÉGÉRE

2014. március 16. (vasárnap) du. 15 órai kezdettel.

Az ünnepet Dr. Frölich Róbert főrabbi méltatja.

Fellépők:

Janklovics Péter, a Dumaszínház művésze

Szilágyi Gábor kántor

Varga Ferenc József humorista

A műsor után purimi finomságokkal kedveskedünk.

Zoltai Gusztáv
elnök

Dr. Frölich Róbert
főrabbi

Nádel Tamás
alelnök

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA

WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

Ami bekerült a Bibliába, s ami kimaradt (3. oldal)

Várkonyi Tibor és Dési János írása (5. és 7. oldal)

Kézdy Györgyből ismét Krausz Gyuri lett...
(11. oldal)

Mózes rövid ideig tartó magánélete

Ádár hónap hetedikén született Mózes, majd százhusz év elteltével ezen a napon távozott Teremtőjéhez. Ezen a napon szoktak megemlékezni Mózes életéről. Most arra szeretnék emlékezni, amiről a Tórában a legkevesebbet írnak: Mózes magánéletéről.

A történet onnan kezdem, amikor Mózes, az Egyiptomból való menekülése után egymagában megérkezett Midján országába. Ez az ország az Akaba-öböl keleti partján, a Szináj-félsziget dél-keleti részén terül el. Ide már nem jutottak el az egyiptomiak, Mózes üldözői. Láttá, hogy nem messze van egy kút, ahol hét gyönyörű lány itatja, a juhokat. Hirtelen azt vette észre, hogy sivatagi pásztorok érkeztek, és erőszakkal elzavarták a lányokat az állataikkal, és maguk kezdték itatni a saját jószágaikat. A lányok szomorúan összeterelték állataikat, és megálltak távolabb, arra várva, hogy a pásztorok befejezzék az itatást. Mózes úgy döntött, közbelép, és megkérte a pásztorokat, engedjék vissza a kúthoz az elsőnek érkezett lányokat itatni. Ezek a nomád pásztorok erős edzett férfiak voltak, akik szükség esetén megvédték a nyájukat a ragadozó vadállatoktól és a rossz szándékú rabló emberektől. Mit számított nekik egy botjára támasz-

rába, aki a midjániták papja volt. Ezek az emberek egy istenben hittek, és, a nyelvük is sémi eredetű volt. Jitró bőséges lakomával köszönte meg Mózesnek lányai megmentését. Mózes jól érezte magát a midjániták táborában, de egy idő után unatkozni kezdett. Itt az volt a szokás, hogy a lányok dolgoztak az állatokkal a férfiak lénységében semmit sem csináltak. Mózes ki akarta próbálni őseinek: Ábrahámnak, Izsáknak, és Jákobnak a mesterségét, a nomád állattenyésztést. Juhokat kapott Jitrótól és a lányai megtanították, hogyan kell az állatokkal bánni. Mózes felhőtlenül boldog volt, amikor kihajtotta az állatokat a legelőre. Az állatok vidáman ették a fűvet, ő pedig leheveredett a meleg földre és végtelenül szabadnak érezte magát. Egyre többet gondolt Cipporára, Jitró legidősebb lányára és megismerkedett a szerelem csodálatos érzésével. Szerelme viszonzásra talált, és hamarosan hatalmas esküvőt tartottak a midjániták táborában. Építet-

Mózes első találkozás Cipporával

kodó egyiptomi ruhába öltözött sivatagi vándor. Felvilágosították, a kútnál az erősebb itat. Ők többen vannak és erősebbek, tehát joguk van itatni. Valóban, számbeli fölényben voltak és nagyon erősnek hitték magukat, arra azonban nem számítottak, hogy Mózeset, mint Egyiptom hercegét az akkori világ legerősebb hadseregében képezték ki a harcművészetre. Mózes a botjával pillanatok alatt megverte a pásztorokat, akik fájdalmasan tapogatva sebeiket elterelték az állataikat a kúttól, és a lányok visszatérhettek, hogy befejezték saját az itatást. A lányok meghívták Mózeset apjuk, Jitró tábo-

tek egy közös sátrat, ahol ezután együtt lakott az ifjú pár. Mózes azt hitte, a boldogságot nem lehet fokozni, de tévedett, mert amikor megszületett a fia Gércsóm, az olyan érzéseket szült benne, amelyre nem is számított. Egy dologról azonban megfeledkezett: nyolcnapos korában nem metélte körül a fiát. Napról napra növekedett a fiú és Mózes tanította a világ dolgaira. Magával vitte a legelőre, és beszélgettek a világ dolgairól. A következő csoda a második fia Eliezer születése volt. Boldogan élt együtt a Mózes család, amikor történt valami, ami felborította Mózes idilli életét.

Mózes nem talált több legelőt az állatainak, ezért messzebbre vándorolt, és megérkezett a Szináj hegy aljához, ahol dús legelőt talált. A juhok békésen ették a fűvet, Mózes pedig elindult fölfedezni az ismeretlen hegyet. Itt szólította meg az Ő.való és feladatot adott neki: szabadítsa ki a zsidó népet az egyiptomi rabszolgaságból! Mózesnek esze ágában sem volt, hogy otthagyja a békés boldog családi életét Midjánban, ezért kézzel-lábbal tiltakozott a feladat ellen. Az Ő.való akaratának azonban nem lehet ellenállni ezért Mózes kénytelen volt elvállalni a felszabadító szerepét. Hazatérve Mózes összecsomagolt, felkészítette feleségét és két fiát az egyiptomi útra és elindult. Útközben megálltak egy szálláshelyen aludni. Másnap reggel Mózes kicsit rosszul érezte magát, és mindenkinek azt mondta nagyon beteg, nem tudja folytatni az útját Egyiptomba. A valóságban még mindig nem akarta a feladatot teljesíteni, haza akart térni Midjánba és folytatni addigi életét. Arra gondolt, ha sokáig húzza az időt, az Ő.való mást jelöl ki a feladatra. Az Ő.való azonban átlátott Mózes szándékán és haragra gerjedt. Elküldte a „Halálos angyalt”, hogy ölje meg Mózeset. A „Halálos angyal” érkezéséve Mózes kis betegsége halálos korrá változott, és bármelyik pillanatban várni lehetett, hogy véget ér földi élete. A már alig lélegző Mózes helyett Cippóra vette kezébe a dolgok irányítását.

A Tórából idézek:

„De Cippora éles kovakövet vett elő és körülmetélte fiát és megérintve őt lábainál szólott: véren szerzett jegyesem vagy nékem!”
Miután a fiút körülmetélték a „Halálos angyal” dolgavégezetlenül tért vissza, és Mózes állapota rohamosan javult. Hamarosan meggyógyult, és elindult Egyiptomba, hogy teljesítse az Ő.való akaratát. Útközben a sivatagba a testvére Áron jött elé. Megölelték egymást, Cipporát és a fiait hazaküldte Midjánba, majd Áronnal együtt mentek Egyiptomba, hogy beteljesedjék a sorsuk. Ami ezután történt, az benne van a Tórában, már csak egy eseményre szeretnék emlékezni Mózes magánéletéből.

Az Egyiptomból való szabadulás után, a pusztai vándorlás során eljutott a hír Mózes apósához, hogy a veje a népével merre jár. Útra kelt hát Mózes feleségével Cipporával és két fiával Gércsómmal és Eliezerrel, hogy találkozzanak Mózeszel. A találkozás létrejött, újra együtt volt a család. Nagy volt a boldogság, de nem tartott sokáig, mert Mózes rájött arra, hogy családjá, csak hátráltatná őt feladata, a körülbelül kétmillió ember Kánaánba, az ígért földjére való vezetésében. Ezért másnap, fájó szívvel visszaküldte őket Midjánba, és teljes erejével a feladatokra koncentrált.

Littner György

5774. Ádár I. 28. | 2014. február 28. | a Dohány utcai körzet havilapja | Pesti Sólet

Nagyon jó színész volt. Gyönyörű hangja ma is a fülünkben rezonál. Játsozott Csehovot, Füst Milánt, Molnár Ferencet, Shakespeare-t. Igazán emlékezetes, ahogyan Karinthy Frigyes költői hangján szólt hozzánk. Még főiskolás korában tanulta meg a verseket, aztán hosszú éveken át igazította a hangját, a tagolást, a ritmust. Mint gyémántcsiszoló a drágakövet – csak a briliáns-sal volt elégedett.

Még Péccsett kapott valakitől egy üveg Tokaji aszút. Ritka, nemes évjáratot. Azt mondta: ha felferül Budapestre, felbontja. Aztán már itt játszott, sok jó szerepet megkapott – remek filmszerepeket is –, de a bor elkallódott, hiszen költözött, hurcolkodott. Aztán már csak afféle mesebeli itóka lett az aszú. Legenda. Mindenki tudott róla, az emberek mesélték, valaki azzal dicsekedett: ott volt a palack felbontásánál. De ő tudta: a „Tokaji” szimbólum. Azt nem lehet meginni. Az mindig ott áll a szekrényen, a könyvek fölött, jelezve, hogy az útnak még nincs vége. Aztán kapott egy újfajta szerepet. Örökös, vas-tapsos visszatérést. Ismét Krausz Gyuri lett! A nyugtalan, a zaklatott, a mindig lángoló színpadi hőst felkérték: legyen az Élet Menete szövivője. Zsidó emberi kvalitása megtelt gazdag, színes, értékes tartalommal. Mintha jellegzetes hangját 24 karátos óránnal vonták volna be! Átélté saját sorsát, a gettót, a megaláztatást, újraélte rokonai, sorstársai útját a vagonban, útban Auschwitz felé. Ott feküdt a légerek priccein. Ott fagyoskodott 1944-45 telén a jeges appeleken.

Kézdy Györgyből ismét Krausz Gyuri lett...

Néhány nappal 77. születésnapja előtt, 2013. február 8-án hunyt el Kézdy György színművész, az Élet Menete szövivője. Halálának első évfordulóján egy emléktáblát avattunk a Dohány utcai zsinagógában. Körzetünk elnöke, Zoltai Gusztáv beszédét az alábbiakban olvashatják.

Ez a megbízatás lett számára az ő szimbolikus „élet menete”. Mint a címke, az üveg Tokaji boron – színész pályája kezdetén. Robbanékony indulatai nem múltak el. Zsidó öntudatát sohasem bánta, szégyellte. A hetvenes években, egy ízben, Scheiber Sándor kiddus-asztalánál felolvasta Gábor Andor egyik döbbenetes bécsi levelét az orgoványi gyilkosságokról, Horthy Miklós dicstelen szere-

péről. Mondatain átsütött a humanista tiltakozás. Horthy személyét ma is Kézdy György hangján ítélem meg. Az alföldi pusztán agyonvertek sírjaitól egyenes út vezetett a halálgyárak kimen-céihez. Az Élet Menete szövivőjének hangja számomra azóta mérték, etalon. Létezik egy erkölcsi vonal, amelyet nem lehet, nem szabad átlépni. A Horthy-eszme ma úgy burjánzik, mint a dudva. Amikor először vettük észre, még csak a lábfejét dugta be az ajtó résén; ma már bent van a lakásunk, a magánszféránk belterén. Horthy rendszere és személyisége súlyos megítélés alá kerül. Hitler szövetségesének lenni, százezreket a halálba küldeni — ez nem intézhető el könnyed kezlegyintéssel. És azzal sem menthetjük, hogy zsidók segítették a volt kormányzót Portugáliában. Ezek a nagytökések valóban zsidó születésű emberekként álltak mellette, de egyáltalán nem ők képviselték a zsidóságot. Ők inkább kártyapartnerek, pénztermelő automaták voltak. És a magyar függetlenség sem azon a márciusi napon veszett el, amikor a nácik megszállták az országot. Horthy felkínálta azt már sokkal előbb – ezt kéretik tudomásul venni! Kézdy György is ezt idézte Scheiber Sándor asztalánál azon a péntek esti kidduson, Gábor Andor mondataival. E gondolatok jegyében emelem le a leplet a nagyszerű művész és Az Élet Menete kiváló szövivőjének márvány emléktáblájáról. Köszönöm a figyelmüket!

Névsorolvasás a cipőknél

Február 8-án a Schmuck Andor vezette Szociáldemokrata Párt is megemlékezett a holocaust áldozatairól, illetve tiltakozott a nácibarát kitörés túra ellen, a gyűlölet elleni rendezvény keretében. Reggel nyolctól délután ötig majd ezer budapesti polgár, közéleti szereplő, civil szervezeti képviselő, politikus jelent meg a pesti rakparton, a „cipőknél”. Bár nem volt tömeg, mégis rendre tucatnyian voltak jelen és folyamatosan érkeztek az emberek. A megjelentek egymást váltva olvasták fel

a budapesti holokauszt áldozatainak majd 18 ezer nevet tartalmazó tragikus névsorát. A Duna-parti „cipőknél” tartott megemlékezésen az egész kicsi gyermekektől, az idős, a II. világháborút átéltekig rengetegen vettek részt, pártállástól, vallástól, politikai szimpátiától függetlenül. A megmozdulás gyertyagyújtással, az áldozatok emléke előtti néma főhajrával ért véget. Illetve elhangzott a már jól ismert „szlogen” is: Soha többé fasizmust!

MACCABI VAC HÍREK

Futsal a Marcibányi téren

A Maccabi VAC Futsal szakosztály ismét, immár harmadik alkalommal rendezte meg a Maccabi Futsal Kupát január végén a Marcibányi téren. Idén minden eddiginél több csapat, szám szerint nyolc nevezett. Deutsch Róbert főrabbi üdvözölte a megjelenteket, s mondott köszöntőt, illetve a jelenlévők megemlékeztek Tu Bisvat ünnepről is.

A kezdőrúgást egy 90 éves hittestvérünk végeztet el! A döntőben a Lauder tanulói győztek a BMC nevű együttes ellen. A csapatok örömmel falatoztak a hagyományosan elkészített flódniból.

Purimi kosártorna

2014. február 16-án immáron harmadszor szervezte meg Purimi Gyermekkosárlabda Tornáját a Maccabi VAC. A viadalon négy csapat vett részt: Lauder, Scheiber, Zuglói Sasok és a Radnóti. Az eseményt Verő Tamás rabbi nyitotta meg, aki néhány mondatot szolt a közelgő Purimról, majd a négy csapat körmérkőzéssel (mindenki mindenkivel játszott) döntötte el a helyezéseket. A tornát a Radnóti diákjai nyerték, de mind a négy csapat remekül helytállt a jó hangulatú rendezvényen.

Sok szülő és rokon szurkolt a helyszínen, és tapsolt lelkesen, mikor a viadal végén a gyerekek megkapták az érmeiket. A rendezvény közös süteményfogyasztással zárult.

Ami bekerült a Bibliába, s ami kimaradt

A hétfői i.tentisztelet után főrabbinck, dr. Frölich Róbert tart oktatást az érdeklődő uraknak, míg a hölgyek Frölich Katival tanulhatnak – olvashatják már hónapok óta lapunkban, mint most is éppen ezen az oldalon. A héten (24-én) rendhagyó módon az ima után a hölgyek is maradtak és közösen hallgattuk főrabbinckat. Ő arról beszélt, ami bekerült a „zsidó” Bibliába, majd egy filmrészletet néztünk meg arról, hogy mi maradt ki.

– Bibliánk a Tórát, a Próféták Könyvét, illetve egyéb más szentiratokat tartalmaz, s nagyjából 1,5-2 ezer évet ölel át – kezdte Frölich Róbert. – Akad, amely a tóra folytatása, így Józsué könyve, a Bírák könyvei, Sámuel I-II és a Királyok könyvei. A történelmet a zsidóság és I.ten kapcsolatán keresztül ismerjük meg.

féta Izraelben, mint Mózes, akit ismert az Ö.való színről színre...” Pedig néhány sorral feljebb azt olvassuk, hogy Mózes már meghalt. Bölcsseink szokás szerint két magyarázatot adtak erre. A logikus szerint Józsuá a szerző. A szép változatban, az amúgy szerény Mózes írta könnyek között, miközben I.ten diktálta neki e sorokat...

Főrabbinck elmondta a kis-, és nagyprófétákat nem a jelentőségük, ismertségük minősítette, hanem az, hogy milyen hosszú az általuk „jegyzett” könyv. A zsidó Biblia összesen 24 könyvből áll, a legrégebbi a Tóra, amely az időszámításunk előtti XIII. században született, míg a „legifjabb” Eszter könyve. Azt tudjuk, hogy a Tórát Mózes írta, ám a végén a következő szerepel: „És nem támadt többé oly pró-

A Próféták könyveit a hallgatóságban ülő „íródeákok” hagyták ránk. Jóchanan ben Zakkáj az időszámításunk szerinti I. században előbb kimenekült az ostromlott Jeruzsálemből, majd Titus császár engedélyével Javne városában megalapította tanházát. S itt kezdték el „szerkeszteni” a Bibliát. Az Énekek éneke erotikus tartalma miatt sok vita volt, végül az döntött, hogy Salamon még ifjú korában írta – ráadásul a „szerelem” felfogható

I.ten és Izrael kapcsolataként is. A kiválasztásnál amúgy fontos szempont volt, hogy lehetőleg héber nyelvű írás legyen, ez alól csak Dániel könyve kivétel, amelynek 80 százaléka arameus. Miután elkészültek, mindent össze-számoltak: egy könyvben hány szó, hány betű van, s az adott betűből is hány darab. Így minden újonnan, s napjainkig készült, az eredeti tökéletes másolata. Nem meglepő, hogy a kumráni – más néven holt-tengeri – tekercsek között talált Jesaja próféta könyve betűre megegyezik az általunk ismerttel. Nem kerültek be a Bibliába az apokrif iratok, amelyek ugyanabban az időben készültek, de nem kerülhettek be azok sem, amelyek az I. századig elvesztek. S akad olyan is, amely a mi Bibliánkba nem került be, a katolikusokéba viszont igen. Ezt követően egy rövid filmet néztünk arról, hogy mi maradt még ki. A film három ílyet említett. Elsőként Salamon testamentumáról volt szó, amely a bölcs király démonokkal való kapcsolatáról ír, s arról, hogy miként segítették a Szentély felépítésében is. Megtudhattuk azt is, hogy egyik felesége kedvéért bálványokat állított, s ezzel kivívta

I.ten haragját. A második kimaradó, az első nőről, Lilithről szóló rész. I.ten ugyanaból az anyagból gyúrta Lilithet, mint Ádámot, így egyenrangúnak tartotta magát férjével. Majd kimondta I.ten, tiltott négybetűs nevét, amely bár hatalmat adott neki, ám azt is jelentette, mennie kell a Paradicsomból. Lilith démonaitól amuletten védtek születendő, vagy éppen kisgyermeküket az anyák. Bő egy évszázada viszont az emancipált nő jelképe. Végül József és felesége, Asenath történetével ismerkedhettünk meg. A fáraó az álomfejtésért a korábban több kérésre is kikoszorázó Asenathot szánja József feleségéül. Ám a frigynek akad némi akadálya: Asenath a heliopoliszi főpap lánya, aki megveti a korábban még rabszolga Józsefet. Miként József sem akar feleségül egy bálványimádó lányt. Aztán amikor József meglátogatja a főpapot, Asenath az erkélyről meglátja és megtetszik neki az ifjú, aki szintén vonzódik a gyönyörű lányhoz. Asenath összetöri a bálványokat, beszórja a testét hamuval, majd mézet evett. Ezután pedig már semmi akadálya a frigynek és a boldogságnak...

I M A R E N D

Hétköznap: 7.³⁰-kor kezdünk reggel, az esti ima időpontja 17.⁰⁰ óra, helyszín a Talmud-Tórában.

Az esti ima előtt fél órával sakkal, kártyával, kávéval és teával várjuk híveinket!

Péntek esti ima: 17.⁰⁰-kor a Hősök Templomában.

Szombat reggeli ima a Hősök Templomában: Sachrisz: 9.³⁰

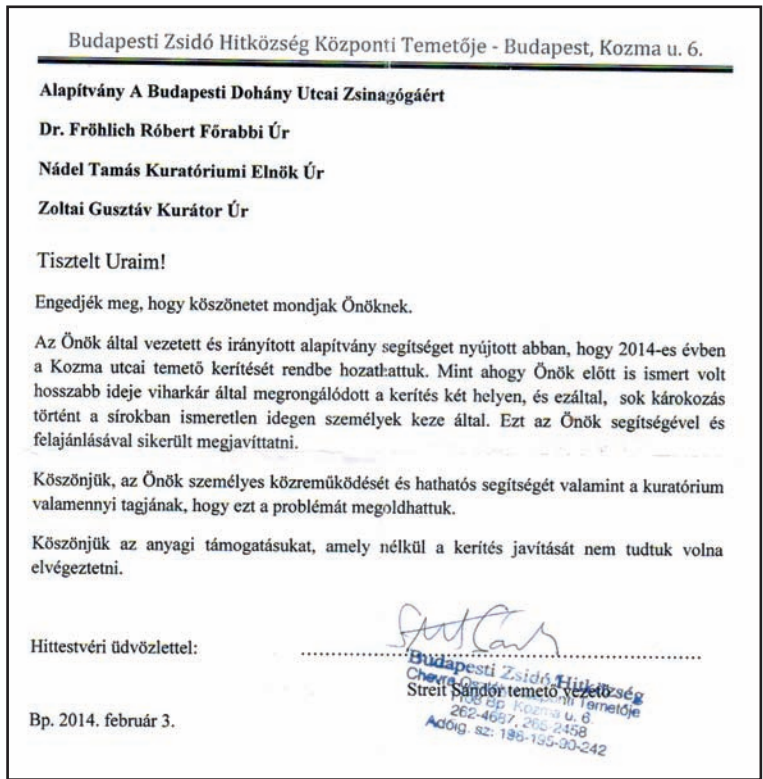
Tóraolvasás: 10.⁰⁰ Muszáf ima: kb. 10.⁴⁵

A péntek esti kiddust a Hevesi Sándor teremben tartjuk, míg a szombat délutáni sálesüdeszt továbbra is a Talmud-Tórában.

Sálesüdeszek kezdete a következő hetekben:

március 1.	17. ¹⁵	március 15.	17. ³⁰
március 8.	17. ²⁵	március 22.	17. ⁴⁵

www.dohany-zsinagoga.hu

Egy százalék a Dohányért

Az Alapítvány a budapesti Dohány utcai zsinagógáért köszöni az elmúlt évi segítséget. Idén is számítunk előző évi támogatóink hozzájárulására, és reméljük újak is csatlakoznak hozzájuk. Az adományokat a körzet kulturális programjaira és egyéb rendezvényekre fordítjuk.

Adószámunk:
18005127-2-42

Pesti Sólet menü a Laky Konyha receptjei alapján

Zöldségleves 10 főre

Hozzávalók: 2 kisebb fej káposzta, 4 liter csontleves, 6 szál sárgarépa, 2 karalábé, 2 zeller gumó, 5-6 paradicsom.

Elkészítés: A zöldségeket apróra vágjuk, a káposztát a húslevesben félig puhára főzzük, majd hozzáadjuk a többi zöldséget. A darabokra vágott paradicsomot az utolsó percekben tesszük bele a levesbe.

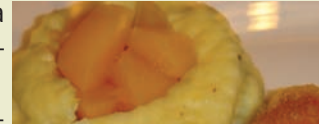
Töltött csirke burgonyapürével 10 főre

Hozzávalók: 10 db egész csirkecomb, 5 vízben áztatott zsemle, 3 tojás, 1 kanál libazsír, 20 dkg gomba, 1 csokor petrezselyem, só, bors.

Elkészítés: A feldarabolt gombát az apróra vágott petrezselyemmel zsíron megpároljuk, hozzáadjuk a kificsart zsemlelét, a tojást, sózzuk, borsozzuk, majd a maszsztát a csirke bőre alá töltjük. Készíthetjük úgy is, hogy a töltelékét kizsírított őzgerinc formában külön sütjük, s köretként adjuk a csirkéhez. A gomba helyett összetört csirkemájat is rakhatunk a töltelékbe.

A burgonyapüréhez: kb. 10 db közepes burgonya, 1 kanál zsír, só.

A burgonyát meghámozzuk, kockára vágjuk, sós vízben megfőzzük. Burgonyanyomón áttörjük, kevés főzővízzel hígítjuk, majd a zsírral jól elkeverjük.

Kindli 10 före

Hozzávalók: 50 dkg liszt, 25 dkg margarin, 15 dkg cukor, 1dkg élesztő, 1 tojás, 1-2 kanál rum, a kenéshez 1 tojás.

Elkészítés: Összegyúrjuk a hozzávalókat, hűtőben egy-két órát pihentetjük. Kinyújtjuk, majd nagyobb pogácsaszaggatóval kivágjuk. Megtöltjük a dió, ill. máktöltelékkel, a kis tekercsre ujjunkkal mélyedéseket nyomunk, hogy pályás baba jellege legyen. Vigyázzunk, hogy a hajtás alulra kerüljön. Megkenjük tojással, s ha igazán szépet akarunk, egy órára a hűtőbe rakjuk, hogy a tojás rászáradjon, majd újra lekenjük. Mérsékelt tűzön sütjük.

Diótöltelék: 20 dkg dió, 0,8 dl víz, 15 dkg cukor, 1 citrom és 1 narancs reszelt héja, 1 teáskanál őrölt fahéj, 1-2 kanál baracklekvár, ízlés szerint néhány szem mazsola. A vízből és cukorból a reszelt héjjal szirupot főzünk, forrón ráöntjük a darált dióra, majd belekeverjük a többi hozzávalót és kihűtjük.

Máktöltelék: Ugyanúgy készül, mint a dió, csak még egy kanál vaníliás cukor is megy bele, plusz egy csipet őrölt szegfűszeg.

Jó étvágyat kívánunk!

Zsinagógák a nagyvilágból - Munkács

Képeslapok – képes történelem XXVI.

Immár két éve egy 1400 darabból álló magángyűjtemény segítségével járjuk be a világot, hónapról-hónapra bemutatunk egy-egy lapot, a hozzá tartozó ismeretekkel, érdekességekkel. A gyűjtemény az 1890-től 1945-ig megjelent, zsinagógákat ábrázoló, illetve a zsidósággal, a zsidó emberekkel, szokásokkal és üdvözlésekkel foglalkozó lapokat tartalmazza. Elérkeztünk a mai Ukrajnába. Mielőtt meglátogatnánk egy-egy várost, és az ott található zsinagógákat, ismerjük meg a terület történetét, és kis kitérővel, „életközelibbé” tenni a sorozatunkat.

Kárpátaljai kirándulásunk következő helyszíne Munkács. A város mindig vegyes lakossággal bírt: magyarok, románok, lengyelek, csehek és szlovákok, svábok, a keresztények mellett sok zsidó is élt a kezdetektől fogva.

Munkácsot és környékét már az ősidők óta lakták, kelták, trákok. A kelták és trákok uralma után 895-ben magyar törzsek érkeztek ide a Vereckei-hágón keresztül. Innen számítva Munkács lett a regionális hatalmi központ a magyar királyság

mivel ott Thököly Imre felkelést szított a birodalom ellen. /Mint ismert, felesége, Zrínyi Ilona védte bő két évig hőiesen a munkácsi várat./ A forradalom leverése után II. Rákóczi Ferenc irányította a várost, mely a XVIII. század közepéig a Magyar Királyság része maradt. A városban többször voltak fegyveres összecsapások, háborúk, felkelések. 1919-ben Masaryk csapatai megszállták Kárpátját, amely június 4-én Csehszlovákia részévé vált, ezért a trianoni békeszerződés is rati-

kumentumok csak a XVII. század második feléből emlitenek zsidó családokat a város és környékéről. A később kifejlődött zsidó közösség nagy részét a galíciai és magyar házsid, ortodox zsidók alkották. A város legismertebb és méltán híres főbbijja Chájim Elazar Spira volt, aki 1937-ben bekövetkezett haláláig vezette a város legnagyobb zsidó közösségét.

Munkács zsidóságának nagy része elszegényedett földművesből és kiskereskedőkből állt. Bár többsé-

Ebben az időszakban a városban majd 30 zsinagóga működött. Sok közülük az ún. Shtieblech (stibülök), vagyis lakásokban kialakított imaház volt.

Fontos állomásnak számít Munkács a később hagyományörzőként, és az ősök hagyományait továbbélő, továbbélő hászid zsidó közösségek számra is. A munkácsi, Spinka, Vizsnyci irányzatoknak a mai napig vannak követői. Igaz, ők már Amerikában és Izraelben élnek...

A város híres épületei közé tartozott a Héber Gimnázium, amely az első héber nyelvű tanintézmény volt Kelet-Európában.

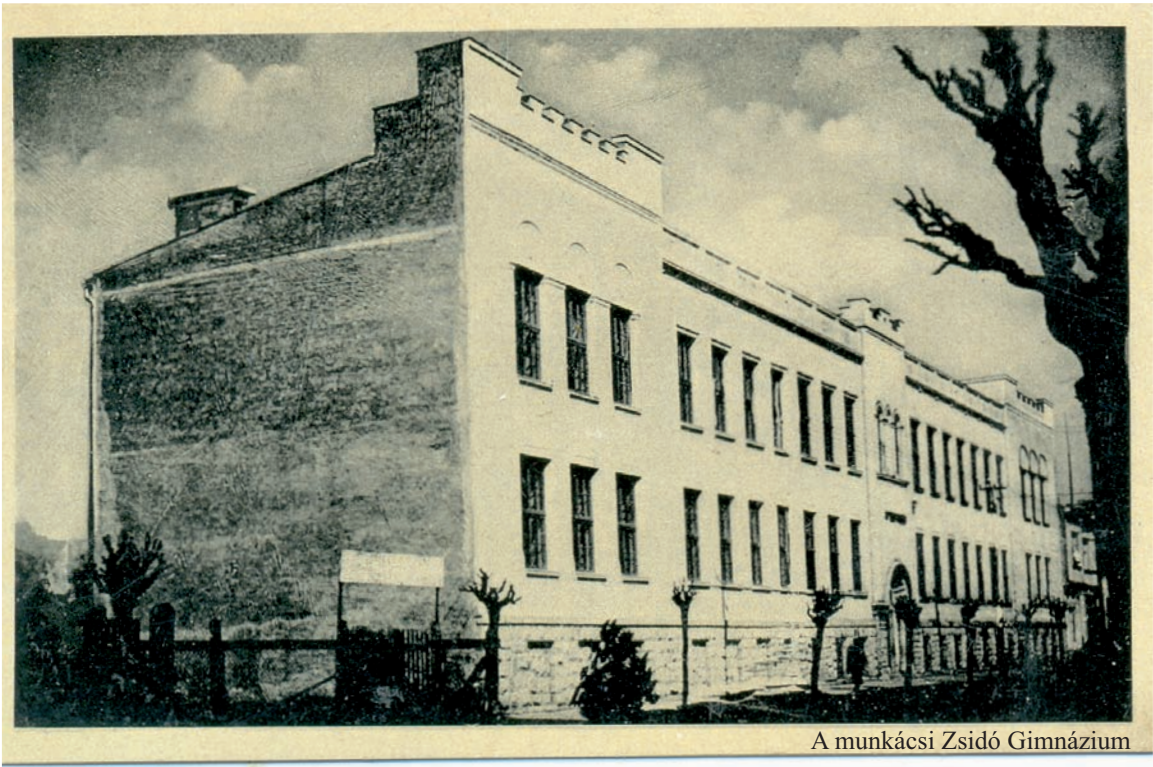
Az 1930-as évek véget vetettek az itt és a környéken élő zsidók nyugodt életének (is). A bevonuló magyar csapatok követve a „megszokott” Horthy rendszer ide vonatkozó „idegenrendszertől eljárásait”, folyamatosan korlátozták a zsidók mozgásterét és életterét.

A náci és a magyar csatlósaiak 1944-ben együttműködve az Eichmann-kommandóval először gettóba kényszerítették a városiakat, majd 1944. május 30-án elindultak a transzportok Auschwitz halálgyárába.

A pusztítás borzalmas eredménnyel járt. A kevés túlélő közül szinte mindenki kivándorolt az Egyesült Államokba, vagy Izraelbe. A régi zsidó épületek a szovjet-rendszerben más funkciót kaptak, vagy teljesen megszűntek.

Manapság tapasztalható valamiféle zsidó reneszánsz a városban. A Brooklynban működő munkácsi hászid közösség, élükön Moshe Leib Rabinovics rabbival majd 300 zsidót küldtek Munkácsra, hogy újra megindulhasson a zsidó élet. Ennek keretében 2006-ban építettek egy új zsinagógát, amelyhez tartozik egy kóser konyha, egy mikve és egy nyári tábor is.

Következő helyszínünk Beregszász lesz.

számára. 1397-ben a város és környéke Zsigmond király által kapott további kedvezményeket és vazalusa, a rutén fejedelem Teodor Kriatovics is, aki ruszinokat telepíthetett erre a területre. A XV. századra virágzó kézművés és kereskedelmi központtá vált Munkács. 1445-ben magyar szabad királyi város lett. A XVI. században Munkács rész lett az Erdélyi Fejedelemségnek. A XVII. században a Habsburgok harcot kezdeményeztek a város ellen,

fikálta. Az 1938-as magyar terület visszafoglalás visszacsatolta a Magyar Királysághoz Munkácsot, és Kárpátalja korábban magyarok lakta vidékeit és városait. 1944 végén a Vörös Hadsereg megrohamozta a területet. Eleinte Csehszlovákiához sorolták, majd 1945-ben a Szovjet birodalomhoz csatolták, majd a Szovjetunió szétesése után ukrán város lett Munkács.

Egyes dokumentumok szerint zsidók már a korai kelta időszakban is laktak a városban, de hivatalos do-

gük a haszid irányzathoz tartozott, néhányan pártolták az akkori cionizmus gondolatiságát és a modern zsidó életást is! 1851-ben jött létre az első hivatalosan is támogatót jesiva.

Ma már csak archív fotók, vagy korabeli filmfelvételek bizonyítják, hogy a két világegés között Munkácson milyen aktív zsidó élet folyt. Szombatonként, ünnepnapokon bezárták boltjaikat, ilyenkor elnépéledetek az utcák. A jellegzetes, hagyományos öltözkében jártak.

Izsák Gábor

Világ Igaza kitüntetések állami díj visszautasítással

Egy hete, február 20-án, a Belügyminisztérium, márványaulájában adta át Őexc. Ilan Mor, Izrael Állam magyarországi nagykövete és dr. Pintér Sándor belügyminiszter Világ Igaza kitüntetéseket, illetve a Bátorságért érdemjeleket azoknak, akik zsidókat mentettek meg a Holocaust idején. A Világ Igaza elismerésre ajánlást tehet a megmentett vagy maga a segítő, illetve azok leszármazottai, rokonai, de a dokumentumot két tanúnak is hitelesítenie kell.

Az eseményen Pintér Sándor belügyminiszter kiemelte: 1995 óta hagyomány, hogy a Világ Igaza magyar kitüntetettjeit hősies helytállásukért a Bátorságért érdemjelben részesítik – mert tevékenységük, önfeláldozásuk példaértékű. Ilan Mor, Izrael magyarországi nagykövete elmondta, a holokaust idején a magyar állampolgárok többsége közönyös maradt zsidó honfitársai sorsa iránt, cserbenhagyták, elárulták őket. Sőt voltak olyanok is, akik segítették a náciakat. Most azok előtt tisztelegnek, akik nem maradtak közönyös szemlélők, nem fordították el a fejüket, hanem készek voltak a szabadságukat, életüket kockára tenni, hogy magyar zsidókat megmentenek meg. A diplomata arról beszélt, hogy 70 évvel ezelőtt a holokaust a tudatlanságon, a vallási fanatizmuson és összeesküvés-elméleteken alapuló antiszemita nézetek miatt történhetett meg.

A kitüntetettek leszármazottai

Az elismerések többségét a hősök, így Baranyai Ferenc; Fekete Nagy Béla; Merényi Elemér; Szabó Gyula és felesége, Paulina; Szederkényi Engelbert Henrik, Varga Tamás; illetve Zima Emánuel és fia helyett a családtagok (gyermekek, unokák, dédunokák) vették át. Míg (Halász) Singer Krisztina díját, akinek nincs élő rokona, a Jad Vasem Intézetben őrzik majd. Fekete Nagy Béla fia a minisztertől nem fogadta el az elismerést, a következő indokkal: „Megyaláznám szüleim emlékét, ha Öntől ezt a kitüntetést átvenném. Ezért ezt nem teszem. Nem tudom elképzelni azt a helyzetet, amelyikben az Öntől kapott kitüntetésre büszke tudnék lenni.”

A kitüntetettek leszármazottai

A Dohány Alapítvány nem kér a támogatásból

Mint ismert, a kormány az idei esztendőt a holocaust 70. évfordulójának emlékének (is) nyilvánította. Ám a tervezett Szabadság téri emlékmű látványképe, a Sorsok Háza kapcsán elmaradt egyeztetések, illetve a Veritas Intézet igazgatója, Szakály Sándora botrányos kijelentése (idegenrendészeti eljárás...) miatt jelen állás szerint a Mazsihisz nem vesz részt a rendezvényeken /Orbán Viktor miniszterelnök „érdekes” válaszában a választások utánra ígért egyeztetést a honi zsidóság által (is) sérelmezett ügyekben.../ Körzetünk alapítványa, még a Mazsihisz rendkívül közgyűlése előtt, február 5-én úgy döntött, nem fogadja el a civil pályázaton nyert támogatást.

/Lentebb olvashatják e levelet, illetve azt a levelet, amelyet e döntés után kaptunk./ A Dohány utcai Zsinagógáért Alapítvány a Magyar Holokaust 2014 Emlékévre kiírt Civil Pályázati Alapból 20 millió forintot nyert a Dohány utcai zsinagóga és a Hősök temploma között elhelyezkedő temetőkert rendbehozatalára, ahol 2500, gettóban elpusztult zsidó hitestvérünk nyugszik. Az Alapítvány úgy döntött, hogy a kialakult helyzetben a megítélt támogatást nem fogadja el, illetve azt visszautasítja. A temetőkert rendbehozatalának megvalósításáról az Alapítvány nem mond le, azt más forrásból biztosítva kívánják megvalósítani.

Tisztelt Dohány utcai zsinagóghoz tartozó honfitársam

Szeretném kifejezni hálámat és tiszteletemet, hogy a zsinagógájuk egyenes gerinccel felállt, és többre tartotta a múltó anyagi előnyöknél mindazt, ami emberré tesz bennünket. Külön köszönetet szeretnék mondani a határozott állásfoglalásért, amivel tettüket kísérték. Tudom, hogy emiatt sok rosszindulatú támadás fogja érni önöket mind a vallásuk belső köreiből, és még inkább azon kívülről. Kívánom, hogy bármi történjék, soha ne kételkedjenek abban, amit ma tettek. Ma visszaadták a reményt egy egész országnak, irányt és példát mutattak egy sötét korszak kezdetén. Bárhogy lesz, kiállításuk térben és időben messzire fog hatni, és a hullámai sok ember számára hoznak áldást. Szívfájdító, hogy a magyar népből épp önöknek kellett ezt a népszerűtlen tettet először megcselekedniük, hisz zsidóként oly sok előítéllettel kellett szembenézniük eddig is, enélkül is. Biztos vagyok benne, hogy közösségük sok ellenség mellett sok barátot is szerzett ezzel a bátor tettel. Egyet mindenképp.

Tisztelettel
Pozsár László

Várkonyi Tibor

Nácikra vadászó francia házaspár

Szíves elnézést kérek olvasó, már a cím is helyesbítésre szorul. „Francia házaspár”, írom, de így, minden kétséget kizáróan szinte csak Franciaországban számítanak annak. Serge Klarsfeld és a felesége, Beate Klarsfeld, történetünk két hőse nem Franciaországban született, de mert ott él, ott harcol, teljesen egyenjogú, és egyenrangú állampolgár, az ottani gyérszámú neonácin kívül senki sem vonja kétségbe a nemzethez tartozásukat.

Serge, a férj Bukarestben született 1935-ben román zsidóként. De apja, Arno Franciaországba menekült, 1943-ban onnan is deportálták Auschwitzba. Serge felesége, Beate, leánykori nevén Künzl, Berlinben látta meg a napvilágot 1939-ben, tehát eredetileg német, sőt édesapja, egyszerű ember, tagja volt az SS-nek is. A leány huszonegy évesen lépett francia földre, hogy meneküljön rászabott sorsa, a három K elől, (Kinder, Küche, Kirche, gyermekkor, konyha, egyház). Párizsban ismerkedett meg jövőendő férjével, akivel 1963-ban házasodott össze. Tőle ismerte meg a náci Németország múltját, benne az ottani zsidóság sorsát is.

A két Klarsfeld Franciaországban évtizedek óta ismert, mint az „ös” és a neonácizmus mindenre elszánt üldözői, de a közelmúlt napokban azzal terelődött ismét rájuk a figyelem, hogy különös térképet jelentettek meg. A francia nagyvárosok utcáit, házait ábrázolják, pontos számokkal és nevekkal, hogy honnan mennyi kiskorú zsidó gyermeket deportáltak és pusztítottak el a haláltáborokban. Például Lyonból, a Lafayette utca 175-ből a tizenkét éves Lipold Epszajt és tizenöt éves nővérét, Georgette-tet, Auschwitzba vitték. Így követik végig a térképek, az 1942 júliusa és 1944 augusztusa között elhurcolt pontosan 11 458 zsidó gyerek nevét és címét. E frissen megjelent térképnek az előzménye, hogy 1976-ban 80 000 francia zsidó Soá-áldozat nevét tették közzé. (Az előző számban írtam, hogy míg a tízmilliós Horthy Magyarország csaknem félmillió zsidót küldött a gázkamrákba,

az ötszörös népességű Franciaország „csupán” nyolcvanezret). De hogyan is lett ez az ügyvéd, történész, író, egyetemi tanár, a nácik vadászatának jelképes alakja? Meglehetősen későn, 1979-ben alapította meg a franciaországi deportáltak fiainak és leányainak szövetségét. Ez a közösség avatta fel 1981-ben Izraelben a Holokaust 80 000 francia áldozatának az emlékművét, páratlan munkával föl kutatva neveiket, 80 000 fa elültetésével is földözve sorsukat. Serge Klarsfeld érte el, hogy Jacques Chirac akkori köztársasági elnök 1995. július 16-i beszédében elismerje a francia állam felelősségét az elpusztított zsidó áldozatok sor-

A legtöbb – egyébként színigaz – legenda azonban a házaspár közös küzdelméhez kötődik. A német származású feleség, Beate arra specializálta magát, hogy az NSZK-ban a már őszintén demokratizálódott új demokrácia politikájába befurakodott, bármilyen mértékben is posztot szerzett „hajdani barnafoltos” politikusok eltávolítását érje el. Leleplezte Ernst Aschenbachot, Hitler megszállásbeli párizsi nagykövetének, Otto Abetznek a beosztottját, mert ő adta át Pétain tábornagynak, az együttműködő Vichy-i bábkormány fejének, a Führer személyes utasításait. Aschenbachot, mint egykori diplomatát, az akkor még bonni kormányzat Brüsszelbe, az Európai Unió megbízottjává jelölte, de Beate fellépésének a hatására kénytelen volt visszavonni javaslatát. Beate, Ludwig Erhard 1966-os kancellári lemondása után értesült arról, hogy a német kormányfői poszt utódlására Kurt Geoerg Kiesinger pályázik. A hajdani náci fölbukkanásán annyira megrökönyödött, hogy „Németország két arca” címmel a Combat című párizsi lapban keményhangú cikket tett közzé. A következő esztendőben jutott el aztán a CDU (Kereszténydemokrata Unió) kongresszusára, előtte olvasta Günter Grass író leleplezéseit Kiesinger múltjáról. A Bundestagban, a parlamentben is elhangzott haragos felszólítás, hogy „Kiesinger náci, mondjon le!”, ezt követően aztán Beate a pártkongresszuson pofonvágt a Kiesingert. Az incidens után Madame Klarsfeldet elhurcolták, és jögerősen börtönbüntetésre ítélték. A bíróság előtt elmondta, hogy igaz, ő születése okán német állampolgár is, de a házassága révén francia is, ezért a fogva tartása kalamajkákat okozhat, bölcsőbb kiengedni. Egy óra múlva szabad volt. Később Brüsszelben, a NATO vezetői előtt fej tette ki, hogy milyen következményekkel járhat a volt náci politikai karrierje. Aztán 1969-ben a szociáldemokrata Willy Brandt lett kancellár, és az 1971-ben vele aláírt francia-német szerződés kimondta, hogy a volt német náciknak, akiket francia bíróság távollétükben ítél el, az NSZK-ban kell felelősségre vonni. Idővel Serge és Beate önmaga között „szerepet osztott”. A férj nem beszél németül, ezért az aszszonyra jutott az NSZK-beli aktivitás, ott jó együttműködést alakított ki Willy Brandt-tal, Serge pedig Mitterrand és Chirac elnöksége idején a párizsi politikai vezetéssel. Mindketten megkapták a legmagasabb francia állami kitüntetést. Serge a Becsületrend csúcsát, a főparancsnoki rangot, Beata a parancsnoki keresztet. A kelet-európai rendszerváltások után mindketten latba vetették a tekintélyüket, hogy szót emeljenek az ottani föltámadt antiszemita jelenségek ellen.

„A sóletet sem lehet megenni, ha romlott tejet öntünk bele”

Az alábbi interjú Oláh Lajos képviselővel, az Összefogás immár hivatalos jelöltjével készült, abból az apropóból, hogy közelmúltban feljelentést tett Szakály Sándor „emlékezetes” kijelentésével kapcsolatosan.

– Ön nagyon érzékeny a zsidósággal kapcsolatos kérdésekre. A minap feljelentette Szakály Sándort botrányos kijelentése miatt. Szerinte ugyanis, a korszak kifejezését használva, idegenrendészeti eljárás volt az 1941-es hírhedt Kamenec-Podolszkba történő zsidódeportálás, és az ott elkövetett tömegmészárlás.

– Bárcsak ne kellene ezzel foglalkoznom. Ehhez azonban Szakály Sándornak nem szabadna ilyeneket mondania, Orbán Viktornak pedig el kellene őt távolítania a Veritas Intézet vezetői székéből. Engem úgy neveltek a szüleim, hogy mindig védjem meg a gyengébbeket. Felnőtt fejjel is undorítónak tartom az antiszemitizmust, még ha az első találkozásom a zsidó világgal csak egy gyermekkori barátomon keresztül történt, aki egyszer elmesélte nekem családjá történetét. Családjá kétharmadát meggyilkolták a náci, megmaradt vagyonukat elvették hazatérük után. Ma már értem, hogy csak egy érzékeny közösség tudja megvédeni őt, amit úgy nevezünk: magyar nemzet. Hiszek abban, hogy a józan jóság meghatározó többségben van a gonoszsággal szemben. Merni kell. Merni kell megszólalni, hiszen szólásszabadság van. Ennyi kell csak az erőnk felmutatásához.

–Szakály Sándor azt mondta, hogy a kor kifejezésével élt...

– Persze, persze. Ha meg niggereznek egyesek a focipályán, akkor ők is egy adott kor kifejezésével élnek? Dehogyan. Bölcsész diplomát többek között azért kap az ember, – Szakálynak ez van, – mert megtanult emberséges keretek között gondolkodni és kifejezni abban magát.

– Mit szól a szoborhoz?

– Azt, hogy a numerus clausus-szal elüldöztünk nagyon sok tehetséges magyar gyereket, akik aztán ezért nem is itt szereztek meg a Nobel-díjakat hazánkban. A három zsidótörvény közül a harmadik már odáig merészkedett, hogy a szexuális életet és a házasságot is megtiltotta zsidó és nem zsidó szerelmesek között. Folyamatosak voltak a zsidó pogromok, és az ilyen-olyan vagyongeltározások. Mindeközben az ország egy másik része, hárommillió nincstelen nem szavazhatott szabadon, mert szintén ellenségei voltak a Horthy-rendszernek. Ezt anyagnak bemutatni, amely 1944-ben a birodalmi sassal küzd, egyszerűen szegény. Az is kérdés mindezek mellett, hogy maga Horthy Miklós hol van ebben az alkotásban, hiszen kormányzó volt az „angyalok”, és kormányzó a „birodalmi sas” idejében is.

– A szobor nem része a Magyar Holokauszt Emlékének - mondják a döntéshozók.

– A szobor a hivatalos magyarázatok szerint valóban nem az emlékév része, mert korábban nem volt ott az emlékévre tervezett elképzelések között. Nem értem azonban, hogy ezt hogy lehet

így felfogni. A világ egyik legfinomabb ételét, a sóletet sem lehet megenni akkor, ha a bab, gersli, füstölt hús, tojás közé odaöntünk egy kis romlott tejet, csak úgy, majd azt mondjuk, ez nem a sólet része, egyék meg nyugodtan. Egyszóval, ezt a szobrot sem szabad felépíteni, mert az megamisítja a történelmet, és meggyalázza sokszázézer ember emlékét.

– Mit lehet ebben az esetben tenni? A Mazsihisz nem szeretné tönkretenni az emlékévet, mert nagyon fontosnak tartja. Együtt szeretne működni a magyar állammal, ha abban a magyar állam partner. Csendben azonban nem lehet maradni.

– Egyetértünk. A Mazsihisz-nek én is azt javaslom, hogy tartsa távol magát a politikai megosztottságtól. Ugyanakkor, – azt sem árt tudni, – hogy a baloldalon biztosan barátokkal találkozna, olyanokkal, akik demokraták is, és ezért az antiszemitizmussal szembeni harcban mindenképpen együttműködnek azokkal a jobboldalakkal, akik ebben a kérdésben hasonló álláspont képviselnek. A másik, amit tenni lehet, az a nevelés. Feleségemmel, Beával mindkét lánygyermekünket úgy neveljük, hogy ne csak azt értsék, tudják, ismerjék, ahol valami szép és jó dolog történik, hanem azt is, amikor nagy bajok következnek be. Mi mesélünk nekik olyan korszakokról, amikor az emberség megtartása érdekében bizony fel kellett áldozni a kényelmet, még a legnagyobb veszélyek közepette is.

Húszéves az újraalakult tábori lelkészet

Február 19-én, a tábori lelkészi szolgálat újbóli megalakulásának huszadik évfordulója alkalmából rendeztek ünnepi állománygyűlést a Stefánia-palotában. Az évforduló alkalmából minden felekezet együtt ünnepelt. Az ünnepi beszédekben Zoltai Gusztáv, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének ügyvezető igazgatója, Gáncs Péter, a Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspöke, dr. Bölcskei Gusztáv püspök, a Magyarországi Református Egyház Zsinatának lelkészi elnöke és Alberto Bottari de Castello érsek, Magyarország apostoli nunciusa emlékezett vissza az elmúlt évekre. Figyelmeztettek, a katona és a lelkész közötti emberi kapcsolat fontosságára – úgy békeidőben itthon, mint a háborús övezetekben külszolgálatot teljesítő katonák életében. Az ünnepségen főrabunk, dr. Frölich Róbert ny. dandártábornok elismerő oklevelet kapott Hende Csaba honvédelmi minisztertől.

Egy távoli nagybácsink, doktor Mandel, a harmincas évek második felében megelégte Magyarországon azt, ami történik, és elhatározta, kivándorol. Persze sehol nem akarták befogadni. Így jutott el a világ túlfelén lévő Sanghajba. Jól menő orvosi praxisát először a japán megszállás zavarta meg – igaz, itt legalább nem mint zsidót, hanem mint európaít, a többi európaival, terelték gettóba. Aztán kicsit az amerikaiak is lecsútták, mint aki kiszolgált a japánokat. Jöttek Maoék, ők persze amerikai ügynöknek gondolták – tehát doktor Mandel újra hazát váltott, azt már tudta, Magyarországra a történetek után nem akar soha, de soha visszatérni, így aztán Svédországban jutott békés élethez. Persze, nem ő volt az egyetlen menekülő zsidó, akit Sanghaj befogadott. A zsidó közösség több zsinagógát is építtetett magának a kínai metropoliszban. Az Ohel Moische zsinagógát néhány éve újjátalta fel a városi önkormányzat. Csillog–

villog minden a harmincas években létrehozott, klinkertéglás épületben, amelyet kiállító– teremé alakítanak.

A zsinagóga környékén született és nevelkedett az ottjártamkor a nyolcvanas évek közepén járó Rena Krasno. A harmincas években, még ha tisztes szegénységben is, de elfogadhatóan telt az élete – meséli Krasno asszony, aki kivándorolt oroszországi zsidók gyermekeként látta meg a napvilágot Sanghajban.

Eddig kilenc könyvben írta meg kínai élményeit. Az eddigi utolsó kötet – Strangers Always: A Jewish Family in Wartime Shanghai, Pacific. – kínai kiadását mutatják most be. Mi könyve dedikálásakor találkozunk Sanghaj egyik fényűző bevá-

Büszkéek rá, hogy akkor segítettek, amikor szinte mindenki a zsidók ellen fordult

Sanghaj régóta nyitott város. Angol, francia, orosz, japán kolónia is élt itt. Köztük híres magyarok, mint a város egyik legjellegzetesebb épületét tervező Hugyecz László. És persze zsidók is.

sárló – utcájának, a Huaihai útnak, az elegáns könyvesboltjában.

– Nagyon fontosnak tartom, hogy ezt a letűnt korszakot megismertessem a maiakkal. Könyveim legtöbbje erről a világról szól, de ez az első alkalom, hogy kínaiul is megjelenik valamelyik – magyarázza a szerző nekem, mint jól láthatóan egyetlen európai érdeklődőnek.

– A kínaiakkal relatív békességben éltünk – folytatja – bár a japán megszállás idején, ha nem is európai értelemben vett gettóba zárták a zsidókat, de egy helyre, a zsinagóga környékére költöztették őket. A kínaiak is nagyon szegényen éltek és mi is. Nem volt mit irigyelnünk egymástól. Inkább segítettünk, ha tudtunk. Éltek itt más európaiak is, németek, franciák, vagy éppen menekült fehéroroszok. A különbség köztünk csak annyi volt, hogy nekünk semmink sem maradt. Se pénzünk, se útlevélünk, se hazánk.

akkoriban elmaradott „nyomortanyának” számító Hongkou kerületet jelölték ki a hontalan státuszú menekültek lakóhelyéül. Egészen 1941-ig engedélyezték a menekültek szabad beáramlását és letelepedését.

Először azt kérdeztük tehát a külügyi referenstől, tudnak-e egyáltalán valamit az átlagemberek itt a zsidókról. Chen Jian szerint, ha az utcán sorban szölongatnánk le a járókelőket elég kevés értékelhető választ kapnánk. De abban a negyedben, ahol a zsinagóga áll, még sok a közös emlék. Jó néhányan akadnak az idősök közül, akik együtt éltek a zsidó közösség tagjaival – s állítja a külügyi funkcionárius – ma is jó szívvel idézik vissza őket. Ennek igazolásául hozza fel, hogy milyen szépen rendbe hozták a zsinagógát.

Persze, mert izraeli, amerikai turistákat szeretnének idecsalni – vetem közbe. Chen Jian nem sértődik meg. Az itteni hivatalosságok kicsit visszafogott, kiismerhetetlen mosolyával közli, hogy a város mindenféle turistára számít, reméli, hogy egyre többen látogatnak ide a világ minden pontjáról, mert nagyon is érdemes. Ez utóbbiban teljesen igazad adok neki, mert ilyen lenyűgözően sokszínű és izgalmas várost még nem láttam, hát azt kérdelem tőle, akkor miért is fontos nekik ez az egész. A zsinagóga felújítása, a könyv kiadásának a támogatása.

– Egyrészt a zsidó közösség története fontos része Sanghaj város történetének – magyarázza. – Másrészt nagyon büszkéek vagyunk arra, hogy akkor segíthettünk zsidó embertársainkon, amikor szinte az egész világ ellenük fordult. Amikor mindenhol üldözték és gyilkolták őket. Kínában, itt Sanghajban viszonylagos védeltséget élvezhettek. Nekünk, kínaiaknak lényeges szempont megmutatni a világnak, milyenek is vagyunk mi valójában. Rena Krasno könyve segítséget ad ahhoz, hogy elmondjuk a mi történetünket. Az egykori zsidó közösségből nem sok maradt itt, a „régis szép időkben” is, talán ha négyezren lehettek– vetem fel neki. Mégis, létezik itt olyasmi, mint sokfelé a világon, ahol szintén nem élnek már zsidók? Antiszemitizmus?

A kérdést kétszer is el kell ismételtnünk a kitűnő angolsággal beszélő tolmáccsal, mert Chen Jian nem érti először.

Aztán tapasztalt funkcionárius módjára kivágja magát, mintegy a „vörös farkat” hozzátűzve beszélgetésünk végéhez:

– Tudja, nemrégiben fejeződött be nálunk a pártkongresszus, ahol a főtitkárunk, meghirdette a harmonikus társadalom építésének programját. Ez az is jelenti, hogy tisztelnünk kell a más embereket, a más népeket is. Csak így élhetünk békében és fejlődésben.

Azzal odalép Krasno asszonyhoz és látható örömmel ölelik meg egymást.